

TORGYIK JUDIT

A pedagógus mint kulcsszereplő

A Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetében, 2014-ben jelent meg Arató Ferenc szerkesztésében a *Horizontok – A pedagógusképzés reformjának folytatása* című tanulmánykötet, amely a pedagóguspálya szakmai szocializációjáról tíz szerző írását tárja az érdeklődő olvasók elé, s egyúttal a pécsi tanárképző és neveléstudományi műhelyben, s annak tágabb miliójében az utóbbi években meghatározó fejlesztési törekvéseiről ad körképet. A kötet alapvetően két részre osztható, az első felében a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán működő Neveléstudományi Intézet oktatóinak az adott egyetem praxisára vonatkozó munkáit találjuk, míg a második részben a tanárképzés megújítására irányuló nemzetközi gyakorlatok, jellegzetes fejlesztések tanulságos megvilágítására kerül sor *Falus Iván* vezette munkacsoport tagjainak írásain keresztül.

Jelen kiadvány megjelentetése európai uniós fejlesztési program keretében történt, tartalmát tekintve az aktuális nemzetközi felsőoktatási, tanárképzési trendekhez, célkitűzésekhez szorosan kötődik. A globális társadalmi térben jól kivehetően felértékelődött a tanulás és a tudás, az alkalmazható képességek értéke és szerepe az elmúlt években. Mindinkább láthatóvá vált, hogy a munkaerőpiac számára csakis a jó minőségű oktatás biztosíthatja a megfelelő szakembereket, s egyáltalán nem mindegy, milyen képzettséggel, tudással, képességekkel rendelkező munkavállalók kerülnek ki a rendszerből. Lényeges szemponttá vált az élethosszig tartó tanulás gondolata a pedagógusok körében is, hiszen a gyorsan változó gazdasági környezetben a megújuló, kompetenciáit folyamatosan fejlesztő szakemberekre van szükség. A versenyhelyzet erősödése nagyfokú alkalmazkodást, jobb minőséget, a környezet igényeire adekvátan reagáló, s a nemzetközi trendekkel lépést tartó képzést kíván hazánkban is. A pedagógusok pozíciója jelentősen felértékelődött, a tanárok egyre inkább lényeges ágenseivé válnak az aktuális európai, humán fejlesztési folyamatoknak. Ehhez a globális tendenciához, s a körülötte kialakult diskurzushoz kapcsolódik a pedagógusképzés reformjának hazai mozgalma, s benne a pécsi tanárképző műhely lokális munkája.

A tanárok megfelelő felkészítésére a pedagógusképzés hivatott. Hogyan működhet a társadalom, illetve a leendő munkavállaló igényeire jól reagáló pedagógusképzés? A pécsiek válasza: humanista módon és kooperatívan, céljaiban az egyénre illetve annak környezetére adekvátan reflektálva. E műhely évtizedek óta az oktatás és a társadalom közötti kapcsolati szálak erősítésére, gondozására, ápolására törekszik, miközben a pedagógus személyiségének humanisztikus szemléletre épülő fejlesztését tűzte ki célul. Ebben a kötetben a pécsi szerzők tradicionálisan képviselt szakmai értékeikre világítanak rá, didaktikai, neveléstörténeti és nevelésszociológia szempontból. *Bárdossy Ildikó, Kéri Katalin, Varga Aranka, Mrázik Julianna, Galántai László* tanulmányaikban, hagyományiak bemutatása során az egyén és a közösség szoros kapcsolatának fejlesztési formáit, lehetőségeit hangsúlyozzák a szakmai szocializációban. *Bárdossy Ildikó* a pécsi tanárképzési tradíciók közül a személyiségközpontú megközelítést és társadalmi kapcsolatok együttes szerepét emeli ki. A pécsi tanárjelölt hallgatók képességfejlesztésében hangsúlyos helyet kap az elmélet és a gyakorlat szoros egységének megteremtése, az iskolát körülvevő környezettel való jó együttműködés (ennek jó példája az egykori szentlőrinci iskolakíséret, majd a Gandhi Gimnáziummal és további intézményekkel való aktív, fejlesztő kapcsolat, továbbá az IPR

létrehozása, illetve gondozása), valamint a képzésben a szakmai önismeret, a kommunikációs képességek, a problémaközpontú kritikai gondolkodásfejlesztésére tett évtizedes törekvések.

A PTE-en évtizedek óta nagy hagyományokkal bír a neveléstörténet oktatása. *Kéri Katalin* professzor asszony írása a műhely neveléstörténeti vonatkozásait, tradícióit ismerteti, hangsúlyozva a forrásközpontúság, a nemzeti értékek mellett a globális perspektíva, a korábban kevésbé kutatott társadalmi csoportok nevelés- és művelődéstörténeti megismeretetésének helyét és fontosságát a tanárképzésben. A kötet másik neveléstörténeti témájú írása e gondolatmenethez szorosan kötődik. *Galántai László* amellett érvel, hogy a neveléstörténeti kurzusok háttérbe szorulása a hazai tanárképzés gyakorlatában egyfajta válságjelenségként értelmezhető. E tárgyakat mellőzni, vagy kihagyni helytelen lépés. A rendszer átalakulásával óraszámuk csökkent, azonban érdemes észrevenni, hogy a neveléstörténeti tanulmányok nagyban hozzájárulnak a szakmai nyelv elsajátításához, történeti gyökerek ismerete nélkül nem lehet meg egyetlen pedagógus sem.

Varga Aranka az inklúzió, mint európai oktatási alapelv helyi tanárképzési vonatkozásairól szólva kiemeli, hogy a különböző sajátosságokkal, képességekkel, jellemzőkkel bíró egyének befogadása az EU oktatáspolitikájának egyik kulcsszava, meghatározó célja. A befogadás tanulást, szemléletformálást kíván a pedagógusok körében is, amelynek a tanárképzés és a továbbképzés adhat helyet. A pécsi tanárképzésben az inklúzió kezdetektől a romológia oktatásával kapcsolódik össze, mára azonban messze nem csupán e területre terjed ki. Módszereik között a saját élményű tanulás, a kooperatív tanulásszervezés szerepelnek, mint olyan tényezők, amelyek a hallgatók érzelmeit, egész személyiségét megmozgatják, fejlesztik.

Mrázik Julianna empirikus vizsgálat keretében a jelöltek portfólióját, s ezen belül a bevezető esszéket elemezte, s ezzel a hallgatók körében a pályára kerülés indokait kutatta. Írása az első portfólió elkészítésének nehézségeire mutat rá – mint szokatlanság, újszerűség, alkotó jellegű reflektív feladat, mellyel korábban a hallgatók előzőleg kevésbé találkoztak.

A kötet második része a nemzetközi perspektívák irányába viszi az olvasót, a gyakoronoki rendszer kérdéseit járja körül, jelezve a pedagógusképzés világszerte átalakulóban van, s a pedagógusokkal szemben támasztott új igényekre a rendszer számos országban reagál. *Falus Iván* hat ország – köztük Németország, Anglia, Lengyelország, Hollandia és az USA egyik tagállamának gyakorlatába ad bepillantást a gyakoronoki évek jellemzőin keresztül. Az írás keretet ad a kötet további tanulmányaihoz, mintegy bevezetéként szolgál a tanárképzésből frissen kikerült gyakoronokok és a mentorok tevékenységének összehasonlító szempontú megértéséhez. A professzor rámutat, bármely országot vizsgáljuk is, sok tekintetben közös célok fogalmazódnak meg a gyakoronokokkal kapcsolatban, így a kezdők szakmai szocializációjának, beilleszkedésének segítése, a pálya presztízsének emelése – a nemzetközi törekvések hazánk számára is tanulságokat hordoznak.

Nagyné Fóris Katalin a gyakoronoki időszak Írországi tapasztalatait összegzi, s a véglegesítés feltételeit mutatja be. Külön kiemeli, hogy a gyakoronoki idő alatt szervezett műhelymunkák témaköreit – pl. szülőkkal való kapcsolattartás formái, a tanári jóllét, az inklúzió gyakorlata – az iskolai munka mellett folyamatos további képzés formájában sajátítanak el a pályakezdők. Szól továbbá a mentori feladatokról, a patronálók tevékenységének fő jellemzőiről is.

Bikics Gabriella a németországi tanárképzésben bevezetett sztenderdekre irányítja a figyelmet. Megtudjuk, hogy az egyes tartományokban különbözőképp alkalmazzák, értelmezik a kialakított sztenderdeket, melyek alapvetően kiindulópontként szolgálnak az értékelés során. A gyakoronokok munkáját ennek alapján értékelik, azonban ennek módja intézményenként változhat – szabad szöveges értékeléstől kezdve az értékelő skáláig, illetve e kettő együttes használata ugyancsak jellemző lehet a rendszerben.

Kimmel Magdolna az USA egyik államába, Connecticut-ba vezet bennünket, amelyet a kompetencia-alapú pedagógusértékelés mintaállamaként tartanak számon. A szakmai szocializáció segítésére, támogatására évek óta nagy figyelmet fordítanak, céljuk sokkal inkább a gyakornokok fejlődésének segítése, mint értékelése.

A könyv *Major Éva* írásával zárul, aki tanulmányában Hollandia példáját tárja elénk, ahol a kilencvenes években létrehozták a tanári profilokat, meghatározták a tanárokkal szemben elvárt szakmai követelményeket, bevezették a kezdők mentorálásának rendszerét, mindezzel a tanári pálya megerősítéséért, presztízsének növeléséért tettek jelentős előrelépéseket.

A kötetet figyelmébe ajánlom a felsőoktatás-pedagógia, a tanári pálya, különösen a kezdő pedagógusok támogatásának témaköre iránt érdeklődő szakemberek számára.

*ARATÓ Ferenc (szerk.): Horizontok – A pedagógusképzés reformjának folytatása.
PTE BTK, Neveléstudományi Intézet, Pécs, 2014.*